

Η ΒΙΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Τό άρθρο εξετάζει ένα φαινόμενο που παίρνει όλοένα και πιο ανησυχητικές διαστάσεις: τί βία των ανηλικών στο περιβάλλον του Διαδικτύου. Η βασική θέση είναι ότι, μολονότι οι εκδηλώσεις νεανικής επιθετικότητας δεν αποτελούν ιστορική καινοτομία, η τωρινή μορφή τους είναι ποιοτικά διαφορετική και ποσοτικά ενισχυμένη εξ αιτίας της μονοδιάστατης σχεδόν παρουσίας των νέων στον ψηφιακό κόσμο.

Η καθημερινότητα των εφήβων αναπτύσσεται όλοένα περισσότερο μέσα σε όθονες, σε κοινωνικά δίκτυα και πλατφόρμες παιχνιδιών, όπου η αναζήτηση ταυτότητας, αποδοχής και κύρους διαδραματίζεται ενώπιον άορατου αλλά απεριόριστου κοινού. Σ' αυτό το περιβάλλον, τά όρια μεταξύ πραγματικότητας και εικονικού κόσμου θολώνουν, η ανωνυμία ή η ψευδωνυμία δίνουν πλασματική αίσθηση ασφάλειας και έλέγχου, ενώ η άκαριαία διάδοση κάθε ανάρτησης πολλαπλασιάζει τον αντίκτυπο μιάς στιγμιαίας απόφασης.

Η ψηφιακή σκηνή δεν αποτελεί απλώς μιά νέα άρένα επικοινωνίας αλλά και ένα πλαίσιο όπου διαμορφώνονται ή δοκιμάζονται στάσεις, συμπεριφορές και αξίες, με αποτέλεσμα να αναδύονται νέες μορφές βίας δυσκολότερες στην πρόληψη και αντιμετώπιση.

Η μελέτη ξεκινά από την παρατήρηση ότι η παιδική και εφηβική ηλικία παραδοσιακά συνδέονταν με την άθωότητα, την ευγένεια και την αγνότητα, ωστόσο στή σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα συναντάμε όλοένα συχνότερα περιστατικά σκληρότητας, επιθετικότητας και εκτροπής. Αυτό δεν σημαίνει ότι παλαιότερα δεν υπήρχαν συμπλοκές, καβγάδες ή μορφές εκφοβισμού· σημαίνει όμως ότι τό πλαίσιο μέσα στο οποίο εκδηλώνονται έχει μεταβληθεί ριζικά.

Έκεί όπου κάποτε μιά σύγκρουση περιοριζόταν στά όρια μιάς τάξης ή μιάς γειτονιάς, σήμερα μπορεί νά μετατραπεί σέ δημόσιο θέαμα χιλιάδων θεατών μέσα σέ λίγα λεπτά. Ή αλλαγή δέν είναι μόνο ποσοτική αλλά καί ποιοτική: οί νέοι αντιλαμβάνονται τήν αναγνώριση, τή φιλία καί τήν επιρροή μέσα από αριθμητικές ένδειξεις, όπως τά likes καί τά views, έπομένως ή επιβράβευση τείνει νά μετρίεται μέ ψηφιακές μετρικές. Ή λογική αυτή δημιουργεί έναν ανταγωνισμό επίδειξης καί μιά κουλτούρα υπερέκθεσης, όπου άκόμη καί ρηοκάνδυες ή επιθετικές πράξεις μπορεί νά εκληφθούν ως μέσα κοινωνικής διάκρισης.

Ή ιστορική καί κοινωνιολογική όπτική του φαινομένου βοηθά νά κατανοηθεί ότι ή νεανική όρμή, όταν δέν βρίσκει δημιουργικές διεξόδους, συχνά όδηγεί σέ συγκρούσεις ή παραβατικότητα. Ή διαφορά τής έποχής μας είναι πώς ή κοινωνική ζωή έχει μεταποτιστεί από τίς μικρές, συνεκτικές κοινότητες στίς έκτεταμένες, ασύμμετρες κοινότητες των δικτύων.

Οί πηγές αναγνώρισης καί κύρους έχουν διευρυνθεί από τόν στενό οικογενειακό καί σχολικό κύκλο πρós ένα άπροσδιόριστο πλήθος παρατηρητών, οί όποιοι δέν έχουν πάντα πρόσωπο, όνομα ή ευθύνη. Ή μετάβαση αυτή έντείνει τίς πιέσεις γιά προβολή καί άνοίγει δρόμους στίς έντυπωσιακές ή άκραίες συμπεριφορές, έφόσον ή επιβράβευση συνδέεται πλέον μέ τήν ικανότητα νά τραβήξεις προσοχή καί νά προξενήσεις αίσθηση.

Τά έμπειρικά δεδομένα πού παρατίθενται άποτυπώνουν τή διόγκωση του φαινομένου. Στην έλληνική πραγματικότητα, όπως καί στον ευρωπαϊκό χώρο, οί έφηβοι περνούν υπερβολικό χρόνο στο Διαδίκτυο, πολλές φορές ξεπερνώντας κατά μέσον όρο τίς σαράντα ώρες τήν εβδομάδα. Ή παραμονή αυτή δέν είναι μόνο ψυχαγωγική, αλλά αποκτά τά χαρακτηριστικά ενός δεύτερου κόσμου μέ δικούς του κανόνες, επιβραβεύσεις καί πειρασμούς.

Ένα ιδιαίτερα άνησυχητικό στοιχείο είναι ή ευκολία μέ τήν όποία γίνονται άποδεκτά αιτήματα φιλίας από άγνωστους καί ή συχνότητα μέ τήν όποία όργανώνονται συναντήσεις μέ άτομα γνωστά μόνο από τό Διαδίκτυο. Παράλληλα, ή έκθεση σέ άκατάλληλο ή βίαιο περιεχόμενο είναι έκτεταμένη, καί ένα σημαντικό ποσοστό παιδιών αναφέρει πώς έχει πέσει θύμα διαδικτυακής παρενόχλησης, χωρίς όμως νά τό κοινοποιεί στον οικογενειακό ή σχολικό περίγυρο, γεγονός πού επιτείνει τή σιωπή καί έμποδίζει τήν έγκαιρη παρέμβαση.

Στό επιχειρησιακό επίπεδο, οί έλληνικές Άρχές μέ άρμοδιότητα τήν αντιμετώπιση του κυβερνοεγκλήματος χειρίζονται κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό υποθέσεων, στίς όποιες άνήλικοι έμφανίζονται είτε ως θύματα είτε ως δράστες. Οί

υποθέσεις αφορούν διαδικτυακό έγκοβισμό, παραβιαστικές πρακτικές που σχετίζονται με προσωπικά δεδομένα, συμμετοχή σε κυκλώματα παιδικής κακοποίησης, σε περιβάλλοντα ανταλλαγής εικόνων ή βίντεο, καθώς και φαινόμενα εκβιασμού με έρωτικό υπόβαθρο.

Σημαντικές είναι και οι υποθέσεις, στις οποίες η τεχνολογία αξιοποιείται θετικά για την άνευρεση ανηλίκων που αγνοούνται ή κινδυνεύουν, αποδεικνύοντας πώς τό ίδιο μέσο που διευκολύνει την παραβατικότητα μπορεί, με κατάλληλη χρήση, να γίνει εργαλείο προστασίας και διάσωσης.

Οι μορφές ψηφιακής βίας που περιγράφονται στο άρθρο είναι ποικίλες και συχνά αλληλοτροφοδοτούμενες. Η πιο διαδεδομένη είναι ο διαδικτυακός έγκοβισμός, όπου ένας ή περισσότεροι συνομήλικοι ασκούν συστηματικό ψυχολογικό πόλεμο μέσα από δημόσιες αναρτήσεις, σχόλια, ιδιωτικά μηνύματα ή ομάδακές συνομιλίες, με στόχο την ταπείνωση, την υπερέκθεση ή την κοινωνική απομόνωση του θύματος.

Ο έγκοβισμός στον ψηφιακό χώρο διαθέτει ιδιαιτερότητες: δέν περιορίζεται χρονικά, διότι συνεχίζεται και μετά τό σχολείο, μέσα στο σπίτι, ακόμη και στή νύχτα· δέν εξαντλείται χωρικά, αφού τά ίχνη του ταξιδεύουν παντού· και δέν ξεχνιέται εύκολα, επειδή εικόνες και βίντεο μπορούν να έπιστρέφουν ξανά και ξανά, αναζωπυρώνοντας τόν φόβο και τή ντροπή.

Μια δεύτερη, ιδιαίτερα σκοτεινή μορφή ψηφιακής βίας είναι ο σεξουαλικός εκβιασμός. Η διαδικασία συχνά ξεκινά ως «αθώα» ψηφιακή γνωριμία, όπου ο δράστης κερδίζει έμπιστοσύνη, αποσπᾶ ευαίσθητο ύλικό και, στή συνέχεια, απειλεί ότι θά τό διακινήσει αν δέν λάβει περισσότερα ή αν δέν ικανοποιηθούν συγκεκριμένες απαιτήσεις, συχνά ακόμη και χρηματικές.

Τό τραύμα έδῶ είναι βαθύ, καθώς τό θύμα βιώνει διπλή προδοσία: αφ' ενός την καταπάτηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της ιδιωτικότητας, αφ' έτερου την απειλή δημόσιας διαπόμπευσης που μπορεί να τό συνοδεύει για χρόνια. Τό γεγονός ότι ο δράστης μπορεί να είναι συνομήλικος συγχέει τά όρια στά μάτια των ανηλίκων, αλλά δέν αναιρεί την ποινική βαρύτητα των πράξεων ούτε τίς ψυχολογικές συνέπειες που επιφέρουν.

Επιπλέον, καταγράφεται ένα φάσμα επικίνδυνων «προκλήσεων», οι οποίες μεταδίδονται με ίογενή ταχύτητα στα κοινωνικά δίκτυα. Η συμμετοχή σε τέτοιες προκλήσεις τροφοδοτείται από την επιθυμία για συναρπαστικές έμπειρίες, από την ανάγκη κοινωνικής αποδοχής και από την υπόσχεση μιας στιγμιαίας ψηφιακής δόξας. Όμως η παρακίνηση σε αυτότραυματικές ή δυνητικά θανατη-

φόρες πράξεις, συχνά υπό τό βλέμμα της κάμερας, άκυρώνει τή στοιχειώδη αυτόπρoστασία καί μετατρέπει τήν περιπέτεια σέ ρίσκο ζωής. Στο έλληνικό πλαίσιο, αλλά καί διεθνώς, έχουν καταγραφεί περιστατικά πού έφτασαν σέ νοσοκομεία ή καί στά ποινικά δικαστήρια, άποδεικνύοντας ότι ό ψηφιακός θαυμασμός μπορεί νά έχει άπτές, σκληρές συνέπειες.

Άλλη ιδιαιτερότητα τής έποχής συνδέεται μέ τά λεγόμενα «ραντεβού βίας». Όργανωμένες ομάδες άνηλίκων συντονίζονται μέσα άπό ιδιωτικά ή δημόσια κανάλια καί συναντώνται γιά νά συμπλακούν, συχνά μέ προκαθορισμένους κανόνες, ένν ή σύγκρουση καταγράφεται καί κοινοποιείται. Τό βίντεο πού κυκλοφορεί μετά λειτουργεί ως ψηφιακό παράσημο, ένισχύοντας τήν εικόνα ισχύος τών πρωταγωνιστών, αλλά καί ως εργαλείο στρατολόγησης ή έκφοβισμού. Οί άλγόριθμοι τών πλατφορμών, πού έπιβραβεύουν περιεχόμενο μέ έντονο συναισθηματικό φορτίο, είναι ίκανοί νά ένισχύσουν τήν άπήχηση τέτοιων ύλικών, αύξάνοντας τήν όρατότητά τους καί –κατά συνέπεια– ένθαρρύνοντας τή μίμηση.

Δέν λείπουν επίσης περιπτώσεις έμπλοκής άνηλίκων σέ παραβιάσεις δεδομένων, πειρατεία λογισμικού, παράνομο διαδικτυακό τζόγο καί άλλες μορφές ψηφιακής παραβατικότητας. Συχνά, ή είσοδος σέ αυτό τόν χώρο ξεκινά άπό περιέργεια ή άπό τό κίνητρο τής έντύπωσης πρός τήν παρέα· σταδιακά όμως οί πράξεις άποκοτύν βαρύτητα, αφήνοντας ποινικά ίχνη καί δημιουργώντας προσωπικά καί οικογενειακά άδιέξοδα. Ίδιαίτερη μνεία γίνεται στήν πιθανή άνασθητοποίηση άπέναντι στή βία, όταν κάποιος έκτίθεται ύπερβολικά σέ βίαιο ψηφιακό περιεχόμενο, καθώς καί στήν ψυχολογική έξάρτηση άπό πλατφόρμες τζόγου πού ύπόσχονται γρήγορη συγκίνηση καί εύκολο κέρδος.

Οί έπιπτώσεις ενός τέτοιου οικοσυστήματος δέν είναι μονοδιάστατες. Στο ψυχολογικό επίπεδο, τά θύματα διαδικτυακής βίας έμφανίζουν συχνά άγχος, καταθλιπτική διάθεση, διαταραχές ύπνου καί άπώλεια έμπιστοσύνης στόν έαυτό καί τούς άλλους. Ό φόβος του στιγματισμού ή τής όργης τών γονέων όδηγεί πολλές φορές στή σιωπή, ή όποία παρατείνει τήν έκθεση στο πρόβλημα καί έπιδεινώνει τήν έσωτερικευμένη όδύνη.

Σέ άκραίες περιπτώσεις, έμφανίζονται άυτοκαταστροφικές τάσεις πού άπαιτούν άμεση καί συντονισμένη παρέμβαση. Είναι έξίσου σημαντικό νά άναγνωριστεί ότι καί ό άνήλικος δράστης δέν είναι άλώβητος. Η έμπλοκή σέ πράξεις βίας γεννά ένoχές καί φοβίες, κλονίζει τήν έμπιστοσύνη του περιβάλλοντος, θέτει τήν οικογένεια σέ κατάσταση κρίσης καί άνοίγει δρόμους ποινικών έμπλοκών πού αφήνουν μακρόχρονο άποτύπωμα.

Στό παιδαγωγικό επίπεδο, τό σχολείο, πού όφείλει νά εἶναι χώρος μάθησης, δημιουργίας καί ασφάλειας, μπορεῖ νά μετατραπεί γιά τό θῦμα σέ χώρο ἀπειλῆς. Ἡ συγκέντρωση διασπᾶται, τό κίνητρο γιά μελέτη ἐξασθενεῖ, οἱ ἐπιδόσεις πέφτουν καί οἱ ἀπουσίες αὐξάνονται. Ἡ ψηφιακή σύγκρουση δέν μένει πάντα στή σφαῖρα τοῦ Διαδικτύου· μεταφέρεται καί μέσα στήν τάξη μέ προσβολές, χλευασμούς ἢ ἀκόμη καί μέ φυσικές συμπλοκές, πού ἔχουν ἀφετηρία ἕνα story, ἕνα group chat ἢ μιᾶ ἀνάρτηση πού πῆρε διαστάσεις. Ὁ σχολικός δεσμός μέ τούς εκπαιδευτικούς καί τούς συμμαθητές διαβρώνεται, καί ἡ κοινότητα τῆς μάθησης δοκιμάζεται σέ βάθος.

Οἱ κοινωνικές συνέπειες ἀφοροῦν τήν εὐρύτερη συνοχή. Ἡ συνεχῆς ἐκθεση στή βία ὡς θέαμα μειώνει σταδιακά τήν ἐνσυναίσθηση καί αὐξάνει τόν κυνισμό. Ἡ ἀξία τοῦ προσώπου μετατοπίζεται ἀπό τήν οὐσία καί τόν χαρακτήρα στήν εἰκόνα καί τόν ἀριθμητικό δείκτη ἀπήχησης. Ἡ κανονικοποίηση τῆς βίας, μέσῳ τῆς δῆθεν παιχνιδιάρικης ἀναπαράστασής της ἢ τῆς ἔνταξίς της σέ ἀστεϊσμούς καί προκλήσεις, διαβρώνει τίς ἠθικές ἄμυνες καί δημιουργεῖ ἕνα ὑπόστρωμα στό ὁποῖο οἱ νέοι ἐνδέχεται νά θεωρήσουν τί βία θεμιτό ἐργαλεῖο ἐπιβίωσης ἢ κοινωνικῆς ἀνάδειξης.

Τό νομικό πλαίσιο σέ ἐθνικό, εὐρωπαϊκό καί διεθνές επίπεδο ἀποτελεῖ σημαντικό ἀνάχωμα. Στήν Ἑλλάδα, τό Σύνταγμα καί ὁ Ποινικός Κώδικας παρέχουν βασικές ἐγγυήσεις προστασίας τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας καί προβλέπουν εἰδικές διατάξεις γιά ἀδικήματα πού συνδέονται μέ ἀνηλίκους καί ψηφιακά μέσα, ὅπως ἡ παιδική πορνογραφία, ὁ ἐκβιασμός, ἡ παράνομη πρόσβαση σέ πληροφοριακά συστήματα καί οἱ ὀργανωμένες μορφές παραβατικότητας.

Ἡ λειτουργία τῆς Δίωξης Ἡλεκτρονικοῦ Ἐγκλήματος προσδίδει ἐπιχειρησιακή ἀποτελεσματικότητα στή διερεύνηση καί τήν ἀπόκριση, ἐνῶ ἡ υἱοθέτηση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κανονιστικοῦ πλαισίου γιά τήν προστασία δεδομένων, μέ εἰδικές πρόνοιες γιά ἀνηλίκους, ἐνισχύει τά δικαιώματα καί τά ἔννομα συμφέροντα τῶν παιδιῶν στόν ψηφιακό χώρο.

Σέ επίπεδο Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης, ὁ Χάρτης Θεμελιωδῶν Δικαιωμάτων, ὁ Γενικός Κανονισμός γιά τήν Προστασία Δεδομένων καί οἱ ὁδηγίες γιά τήν καταπολέμηση τῆς σεξουαλικῆς κακοποίησης παιδιῶν καί τῆς τρομοκρατίας θέτουν τό πλαίσιο συνεργασίας καί ὑπευθυνότητας τῶν κρατῶν-μελῶν, ἐνῶ παράλληλα χρηματοδοτοῦνται προγράμματα ἐνημέρωσης καί πρόληψης.

Σέ διεθνές πεδίο, ἡ Σύμβαση τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν γιά τά Δικαιώματα τοῦ Παιδιοῦ θεμελιώνει τήν ὑποχρέωση τῶν κρατῶν νά λαμβάνουν μέτρα προστα-

σίας από κάθε μορφή βίας, και η Σύμβαση της Βουδαπέστης για τό κυβερνο-έγκλημα προσφέρει ένα κοινό υπόστρωμα για διασυνοριακή συνεργασία και δίωξη εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο.

Η συνεργασία οργανισμών όπως η Europol, η Interpol και τό NCMEC καταδεικνύει ότι η αντιμετώπιση της ψηφιακής βίας απαιτεί οριζόντια συντονισμένη δράση, καθώς τά ψηφιακά ίχνη υπερβαίνουν σύνορα και δικαιοδοσίες.

Παρά τίν άξία του νομικού πλαισίου και των τεχνολογικών εργαλείων δίωξης, τό άρθρο επιμένει ότι η λύση δέν μπορεί νά είναι μόνο κατασταλτική. Η πρόληψη και η διαπαιδαγώγηση αποτελούν τό ουσιαστικό αντίβαρο. Σέ αυτό τό σημείο προβάλλουν τρεις πυλώνες μέ καίριο ρόλο: η οικογένεια, τό σχολείο και η Έκκλησία.

Η οικογένεια, ως πρώτος χώρος αγάπης και έμπιστοσύνης, καλείται νά συνοδεύσει τό παιδί στον ψηφιακό κόσμο, όχι μόνο μέ κανόνες και έλέγχους αλλά και μέ ανοιχτή, σταθερή επικοινωνία. Οί γονείς χρειάζεται νά γνωρίζουν τίς πλατφόρμες, νά συζητούν ανοιχτά για τους κινδύνους, νά θέτουν μέ συνέπεια και διάλογο τά όρια και νά δημιουργούν κλίμα έμπιστοσύνης, ώστε τό παιδί νά μιλήσει έγκαιρα όταν κάτι τό άπασχολεί. Η στάση πού λέει «είμαι έδω για νά σέ βοηθήσω, ό,τι κι αν συμβεί» είναι καταλυτική για τίν άποτροπή κλιμάκωσης και τίν έγκαιρη αναζήτηση βοήθειας.

Τό σχολείο, ως δεύτερος οίκος του παιδιού, όφείλει νά αναλάβει ενεργό ρόλο στην ψηφιακή παιδεία και τίν έγκαιρη αναγνώριση φαινομένων βίας. Η ένσωμάτωση θεματικών γύρω από τίν ψηφιακή δεοντολογία, τίν προστασία δεδομένων, τίν αναγνώριση ρίσκων και τή βασική κυβερνοασφάλεια στο άναλυτικό πρόγραμμα δημιουργεί ένα κοινό λεξιλόγιο κατανόησης και πρόληψης.

Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στην αναγνώριση σηµαδιών εκφοβισµού ή παρενόχλησης και η ύπαρξη σαφών πρωτοκόλλων άναφοράς και διαχείρισης περιστατικών βοηθούν στή γρήγορη και άποτελεσματική άνταπόκριση. Η συνεργασία μέ ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς επιτρέπει νά στηριχθούν τά θύµατα, νά κατανοήσουν οί δράστες τίς συνέπειες, νά δοθούν διορθωτικές ευκαιρίες και νά επανέλθει η κοινότητα της μάθησης σέ ασφαλή συνθήκη. Η καλλιέργεια σχολικής κουλτούρας σεβασµού και μηδενικής άνοχής στή βία, τόσο έντός όσο και εκτός δθόνης, ενισχύει τίν αίσθηση ότι όλοι ανήκουν και όλοι προστατεύονται.

Η Έκκλησία προσθέτει µιά διάσταση πού άγγίζει τό βάθος του ανθρώπινου προσώπου. Η έμπειρία της κοινότητας ως σχέσης προσώπων και όχι ως άπο-

μονωμένων προφίλ, ή ύπενθύμιση ότι ή άξία δέν μετρίεται σέ μετρικές αλλά αναδύεται μέσα από τήν αγάπη, τόν σεβασμό, τή συγχώρηση καί τήν ευθύνη, καί ή συνάντηση μέ δράσεις πού καλλιεργούν νόημα, άλληλεγγύη καί δημιουργικότητα, άποτελούν σημαντικές αντιπροτάσεις στή λογική τής ψηφιακής κυριαρχίας.

Η Έκκλησία μπορεί νά λειτουργήσει ως θεραπευτήριο σχέσεων, όπου οί πληγές τής έκθεσης ή τής βίας αντιμετωπίζονται μέ κατανόηση καί στήριξη, ένώ, παράλληλα, ενισχύεται ή έσωτερική συνοχή του νέου, δηλαδή εκείνος ό έσωτερικός «πυρήνας» πού αντιστέκεται στή ροπή γιά επίδειξη καί αποζητιά τήν άληθινή χαρά τής δημιουργίας καί τής συμμετοχής.

Έκτός από τούς τρεις αυτούς πυλώνες, τό άρθρο αναγνωρίζει τόν ρόλο τής τοπικής κοινότητας, των δήμων, των άθλητικών καί πολιτιστικών συλλόγων, αλλά καί των ίδιων των ψηφιακών πλατφορμών. Η διαθεσιμότητα χώρων δημιουργίας, πολιτισμού καί άθλησης, ή ύπαρξη μέντορων πού συνοδεύουν εφήβους σέ δημιουργικές δράσεις, οί καμπάνιες ενημέρωσης μέ πραγματικές ιστορίες καί σαφείς διαδρομές αναζήτησης βοήθειας, καθώς καί ή ταχύτερη συνεργασία των πλατφορμών μέ τίς Άρχές γιά τήν άφαίρεση επιβλαβούς περιεχομένου, συνθέτουν ένα προστατευτικό δίκτυο πού μειώνει τίς πιθανότητες έκτροπής.

Στό προληπτικό επίπεδο, ή ενίσχυση τής ψηφιακής παιδείας από τίς πρώτες σχολικές βαθμίδες μέχρι τό λύκειο μπορεί νά έμφυσήσει στους νέους τήν ιδέα ότι ή έλευθερία στο Διαδίκτυο συνοδεύεται από ευθύνη. Η ενημέρωση των γονέων ως προς τίς ασφαλείς ρυθμίσεις, τούς γονικούς έλέγχους, τά συνηθισμένα σημάδια κινδύνου καί τίς διαθέσιμες γραμμές βοήθειας τούς καθιστά συμμάχους καί όχι θεατές.

Η προώθηση έναλλακτικών, ουσιαστικών δραστηριοτήτων, όπως ό άθλητισμός, οί τέχνες καί ό έθελοντισμός, τροφοδοτεί τήν αυτοεικόνα μέ γνήσια επιτεύγματα καί δέν αφήνει τό κενό νά τό καλύψει ή ριποκίνδυνη επίδειξη γιά χάρη τής ψηφιακής δημοσιότητας. Η συνεργασία μέ τίς ίδιες τίς πλατφόρμες γιά τήν άμση σήμανση καί καταστολή επικίνδυνων τάσεων καί γιά τήν προτεριοποίηση άφαίρεσης βίαιου ή παρενοχλητικού ύλικού έχει επίσης καταλυτική σημασία.

Όταν –παρά ταύτα– τό πρόβλημα έμφανιστεί, ή έγκαρη αναγνώριση καί ή καθαρή διαδικασία παρέμβασης είναι κρίσιμες. Χρειάζονται σαφή καί γνωστά σέ όλους πρωτόκολλα γιά τήν καταγραφή, τήν αναφορά καί τή διαχείριση περιστατικών στο σχολικό περιβάλλον, όπως επίσης καί ασφαλή κανάλια γιά τούς

μαθητές που επιτρέπουν ανώνυμη ή ανώδυνη κοινοποίηση του προβλήματος. Η διασύνδεση σχολείων, οικογενειών και αρμόδιων Αρχών, με απλά και ξεκάθαρα βήματα, βοηθά να περιοριστεί ο χρόνος αντίδρασης και να αποτραπεί ή κλιμακώση. Ταυτόχρονα, η προστασία του θύματος από τήν επαναθυματοποίηση και η ψυχολογική του στήριξη είναι απαραίτητες για να κλείσει ο κύκλος του φόβου και της ντροπής.

Στό στάδιο της αποκατάστασης, τό άρθρο υποστηρίζει ότι ή στοχευμένη παιδαγωγική αντιμετώπιση έχει μεγαλύτερη αξία από μία αποκλειστικά τιμωρητική λογική. Η κατανόηση του αποτυπώματος που αφήνουν οι πράξεις στο θύμα και στην κοινότητα, ή δυνατότητα επανόρθωσης όταν αυτό είναι έφικτό, ή διαμεσολάβηση και ή έμπειρία της ευθύνης αποτελούν δρόμους που αποκαθιστούν τή συνείδηση και αποτρέπουν τήν υποτροπή. Η μακροπρόθεσμη παρακολούθηση και ή συνεργασία των φορέων βοηθούν να μετασχηματιστούν τά αρνητικά βιώματα σε άφορμες ώριμησης.

Η θεσμική ένιςχυση παραμένει προϋπόθεση για όλα τά παραπάνω. Η Δίωξη Ηλεκτρονικού Έγκλήματος χρειάζεται σύγχρονα εργαλεία, επαρκείς πόρους και συνεχή επιμόρφωση, ώστε να προλαβαίνει τίς τεχνολογικές εξελίξεις. Οί συνεργασίες με ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς όφείλουν να ένταθούν, καθώς οί υποδομές των εγκληματικών δικτύων σπάνια περιορίζονται έντός ενός κράτους. Η διαρκής αναθεώρηση των κανονισμών και των διαδικασιών πρέπει να συμβαδίζει με τίς αλλαγές στά μέσα επικοινωνίας και τίς πρακτικές των χρηστών, προκειμένου τά νομικά εργαλεία να παραμένουν αποτελεσματικά και εφαρμόσιμα.

Στήν καρδιά όλων αυτών βρίσκεται ένα παιδαγωγικό και πνευματικό αίτημα. Η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και της έσωτερικής ώριμότητας είναι ίσως τό πιο ουσιαστικό ανάχωμα απέναντι στην ψηφιακή βία. Ό νέος που έχει μάθει να σκέφτεται πριν έκτεθει, να βάζει όρια στον έαυτό του και στους άλλους, να αναγνωρίζει τήν αξία του πέρα από τίς μετρικές, να ζητά βοήθεια όταν απειλείται και να σέβεται τόν συνάνθρωπο, είναι πολύ λιγότερο πιθανό να γίνει είτε θύμα είτε θύτης.

Η οικογένεια, τό σχολείο και ή Έκκλησία, όταν συνεργάζονται και αλληλοστηρίζονται, μπορούν να μεταδώσουν τέτοιες στάσεις ζωής με τρόπο συνεπή και αποτελεσματικό. Η κοινωνία, με τά θεσμικά της όργανα και τίς κοινότητες που τί συναποτελούν, έχει χρέος να δημιουργήσει τίς προϋποθέσεις, ώστε οί νέοι να βρουν νόημα, δημιουργικότητα και συμμετοχή σε χώρους αληθινούς και όχι μόνο σε ψηφιακές προθήκες.

Συνοψίζοντας, η βία των ανηλίκων στην ψηφιακή πραγματικότητα είναι ένα σύνθετο φαινόμενο με κοινωνικές, ψυχολογικές, παιδαγωγικές και νομικές πτυχές. Η τεχνολογία δεν είναι έχθρος, αλλά ένα ισχυρό εργαλείο που μπορεί να υπηρετήσει είτε τη ζωή είτε την έκτροπή.

Πρέπει όπωσδήποτε να καλλιεργηθούν οι συνθήκες που θα βοηθήσουν τους νέους να σταθούν με ευθύνη και ελευθερία μέσα στον ψηφιακό κόσμο, κατανοώντας πώς η αληθινή τους αξία δεν εξαρτάται από την πρόσκαιρη προσοχή του πλήθους αλλά από την ποιότητα των σχέσεων, την ακεραιότητα του χαρακτήρα και την χαρά της δημιουργίας.

Μιά κοινωνία που επενδύει στην παιδεία, στην ψυχική υγεία, στην κοινότητα και στην πνευματική καλλιέργεια θα μπορέσει να μετατρέψει τον ψηφιακό χώρο από πεδίο δοκιμών βίας σε πεδίο δημιουργίας, συνεργασίας και αμοιβαίου σεβασμού. Η συντονισμένη δράση οικογένειας, σχολείου και Έκκλησίας, υποστηριζόμενη από στιβαρούς θεσμούς και σύγχρονες νομικές έγγυσεις, αποτελεί την πιο ρεαλιστική και ανθρώπινη στρατηγική για να προσφέρουμε στή νέα γενιά ένα μέλλον απαλλαγμένο από τον φόβο και στηριγμένο στην αγάπη, την αξιοπρέπεια και την κοινωνική ευθύνη.

Βιβλιογραφία

Ευρωπαϊκή Ένωση, *Όδηγία 2011/92/ΕΕ για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της παιδικής πορνογραφίας*. Βρυξέλλες, 2011.

Ευρωπαϊκή Ένωση, *Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 (GDPR)*. Βρυξέλλες, 2016.

Ευρωπαϊκή Ένωση, *Όδηγία 2017/541 για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και της χρήσης των ψηφιακών μέσων*. Βρυξέλλες, 2017.

Ευρωπαϊκή Ένωση, (χ.χ.). *Safer Internet Programme*. Ανακτήθηκε από <https://ec.europa.eu/digital-strategy/safer-internet-programme>

Better Internet for Kids (BIK), (χ.χ.). *Better Internet for Kids*. Ανακτήθηκε από <https://www.betterinternetforkids.eu>

Έλληνικός Ποινικός Κώδικας, (χ.χ.). *Ποινικός Κώδικας της Ελλάδας (άρθρα 187, 348Α, 385)*. Αθήνα, Έθνικό Τυπογραφείο.

Δώξη Κυβερνοεγκλήματος, (χ.χ.). *Ενημερωτικά φυλλάδια και δράσεις πρόληψης*. Αθήνα: Ελληνική Αστυνομία.

CyberAlert, (χ.χ.). *Διαδικτυακός τόπος της Διεύθυνσης Δίωξης Κυβερνοεγκλήματος*. Ανακτήθηκε από <https://cyberalert.gr>

Cyberkid, (χ.χ.). *Διαδραστικό παιχνίδι (VR) για άνηλίκους*, Ελληνική Αστυνομία. Ανακτήθηκε από <https://www.cyberkid.gov.gr/vr-game>

Centers for Disease Control and Prevention (CDC), *Reports on online challenges and youth risks*. Washington DC, CDC, 2022.

Europol & NCMEC, (χ.χ.). *Joint reports on child exploitation*. The Hague, Europol.

UNICEF, *Violence against children in digital environments*. Νέα Υόρκη, 2021.

World Health Organization (WHO), *Report on youth violence and online risks*. Γενεύη, 2020.

Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), (χ.χ.). *Στατιστικά δεδομένα για τί νεανική παραβατικότητα*. Αθήνα.

Χατζηστεφάνου Μ., *Κυβερνοασφάλεια και ανηλικότητα: Ελληνική προσέγγιση*. Αθήνα 2020, Εκδόσεις Παπαζήση.